

a autorului îi corespunde o mare lipsă în realizarea romanului — prezentarea falsă a evenimentelor istorice din 1920 — și legată de aceasta, prezentarea neverosimilă a atitudinii unui personaj cu concepții progresiste, care poate fi apreciată de aceeași linie cu prezentarea neverosimilă a atitudinii maselor populare față de un război de agresiune.

Alt motiv pentru care Ewa Korzeniewska susține că Cezary a încetat să simpatizeze comunismul este « prietenia sa cu un fiu de moșier ».

În scurta perioadă a acțiunilor militare se atașează de Cezary, Hipolit Wieloslawski, căruia Cezary îi salvase într-o împrejurare oarecare viața. Deci, în primul rînd, recunoștința îl apropie pe Hipolit de Cezary și, probabil, curiozitatea de a cunoaște mai bine pe acest tînăr pe care toți îl denumeau « bolșevic ». Acest interes pare natural pentru vremea anilor 1920 cînd bolșevicii uimiseră lumea prin curajul lor de a răsturna orînduirea ce păreau create pentru veșnicie. Cît despre Hipolit, acesta, după cum scrie Żeromski, « Niciodată n-a vorbit despre neamul, familia ori sentimentele sale. »¹³ Această prietenie nu rezultă dintr-o deosebită afinitate sufletească a celor doi, prietenie sub influența căreia, de exemplu, Cezary și-ar fi renegat convingerile sale. Atît de puțin atinge viața interioară, sufletească a lui Cezary, încît acesta îi ascunde lui Hipolit legăturile sale sentimentale cu Laura și nu-i destăinuiește nimic, nici cînd suferința lui era evidentă pentru cei din jur. Prietenia aceasta căutată mai ales de către Hipolit și în care Cezary nu s-a angajat prea mult, poate fi considerată ca o împrejurare oarecare de viață. Datorită acestui fapt, Cezary a reușit să cunoască și mai bine viața țărănilor de pe moșii, ceea ce va contribui la formarea imaginii reale a Poloniei și-l va pregăti pentru acțiunea finală.

Chiar și legătura de dragoste cu Laura, o văduvă moșiereasă, trebuie considerată tot ca una din experiențele sale de viață. Cînd Cezary își dă seama de falsitatea acestei legături, o rupe definitiv. Criticul polon H. Markiewicz consideră că, dacă relațiile dintre Laura și Cezary nu s-ar fi terminat așa cum s-au terminat, poate nu l-am fi văzut pe Cezary în fruntea demonstranților.

« dacă ultima întîlnire cu Laura s-ar fi sfîrșit cu bine, poate că nu l-am fi văzut pe Baryka în fața palatului Belvedere. »¹⁴

Oare toți nefericiții în dragoste au devenit revoluționari? Nu.

În hotărîrea finală l-au determinat pe Cezary convingerile sale revoluționare căpătate în Rusia Sovietică, convingeri verificate rînd pe rînd prin cunoașterea deplină a realității Poloniei a cărei imagine deformată, sugerată de tatăl său, îi acoperise la început ochii ca un vîl. După cum arată H. Markiewicz, Polonia caselor de sticlă despre care îi povestise Seweryn Baryka reprezenta mitul unei Polonii fericite, cu o înaltă civilizație. Dezamăgirea pe care Cezary o încearcă în fața priveliștii pe care i-o oferă Polonia este însăși dezamăgirea lui Żeromski în fața unei Polonii independente dar imperialiste, pierderea idealurilor sociale ale scriitorului, care legase în mod mecanic visul înlăturării nedreptăților sociale, de cîștigarea independenței naționale a patriei sale. Experiența aceasta amară, pe care Cezary Baryka a adunat-o picătură cu picătură, l-a făcut să înțeleagă pînă la urmă, că ceea ce deosebește Polonia anilor 1920 de Rusia dinaintea Revoluției are mai puțină însemnătate față de asemănarea dintre ele — exploatarea cruntă — iar singura cale pe care Polonia trebuia să pornească este aceeași pe care au pornit și muncitorii din Bacu — revoluția.

Criticul Ryszard Matuszewski susține că:

« Întreaga viață a lui Cezary ne permite să considerăm hotărîrea sa ca rezultatul unei situații particulare: Żeromski ne sugerează... că nu era traicică legătura sa cu ideologia luptei

¹³ Stefan Żeromski, *op. cit.*, p. 123.

¹⁴ Henryk Markiewicz, *op. cit.*, p. 348.